

Recenze

Bierhoff, H. W. Einführung in die Sozialpsychologie.

Weinheim-Basel: Beltz, 2002. 208 s.

Autorem této velmi netradičně, ale zdařile pojatého úvodu do studia sociální psychologie, který je určen širokému okruhu zájemců o tento v popředí zájmu stále na knižním trhu stojící obor, je profesor katedry psychologie Ruhrské univerzity v Bochumu, známý řadou významných publikací. Po velmi dobrém a kriticky nastíněném metodologickém úvodu do sociální psychologie jako empirické vědy (s pozoruhodnými tématy jako např. „efekt vedoucího pokusu“ a „kvasi-experimentální plány pokusu“, která poněkud korigují mýtus přísné objektivitě empirických výzkumů) následuje stěžejní kapitola o postojích a o „systémech sociální orientace“. Kromě jiného obsahuje výklad persuade se zajímavou analýzou podmínek vlivu úspěšné argumentace. Obsah další kapitoly nazvané *Nálady*, hodnocení a vytváření dojmů přináší opět u nás dosud málo známá fakta a modely, jako např. model „infúze afektů“, který se snaží přivést do „koherentního celkového vzorce“ zčásti nejednotné výsledky dílčích výzkumů ovlivňování nálad a podává přehled několika strategií „managementu nálad“. Dalšími tématy jsou poznatky o chybách v utváření sociálního usuzování, „sebe sama splňující předvídaní“ (pojem sociologa R. K. Mertona, 1957, vyjadřující vliv očekávání na chování na základě subjektem falešně definované situace), stereotypy, skupinové procesy, pojednání o důvěře v běžném životě, v organizacích. Následuje problematika prosociálního chování, zahrnující téma „prosociálního morálního vývoje“. Obsahově bohatou knihu ukončují kapitoly o angažování, pomáhání druhým a druhých, stavu „cítit se dobře“ a o solidaritě, jejích činitelích a formách. Celou knihu prostupuje smysl pro konkretizaci dílčích teorií a jejich praktické využití.

Na první pohled by se mohlo zdát, že knihu tvoří nespojitá témata nebo vybrané kapitoly, ale ve skutečnosti je to didakticky velmi promyšleně vypracovaný systém úvodu do studia sociální psychologie, který u čtenáře udržuje stálý zájem a poskytuje mu logickou kontinuitu výkladu. Autor tak v nezvyklém propojení, v sociální psychologii namnoze nevystupujících termínů (jako např. nálady), vytvořil nekonvenčně utříděný celek poznatků, který je skutečným úvodem do studia sociální psychologie. Předkládá se tu bohatství navzájem souvisejících psychologických aspektů sociálních interakcí. Fakta jsou tu podána v netradičním kontextu, ale nikoli na úkor srozumitelnosti nebo zavádění k irelevantnímu, rozhodující úlohu zde hraje smysl pro podstatné, a tak tím systém výkladu není poškozen, ale nao-

pak jinak zformován a kniha na vybraných podstatných a zajímavých fenoménech stimuluje u čtenářů vědomí jejich souvislostí.

Milan Nakonečný

Wiegerová, A. Učitel – škola – zdravie alebo Pohľad na cieľový program zdravotnej výchovy cez názory a postoje učiteľov 1. stupňa základných škôl.

Bratislava : Regent, 2005, 163 s. ISBN 80-88904-37-4

Zdraví je v centru zájmu nejen z důvodu jeho ohrožení životními podmínkami a stupňujícími se sociálními problémy (kriminalitou, stresem, drogami, alkoholem, kouřením, přenosnými chorobami). S obavou sledujeme nepříznivé zdravotní parametry u dětí (obezitu, nesprávné držení těla, kontakt s návykovými látkami aj.) a hledáme cesty k rozvíjení kompetence pro podporu zdraví. K prioritám Programu Zdraví 21 pro oblast školství patří kvalitní příprava učitelů, která je vybaví kompetencemi k utváření a rozvíjení pozitivních postojů k ochraně zdraví, k ovlivňování hodnotové preference žáků a k vedení ke zdravému způsobu života.

Základní kurikulární dokumenty ukládají „učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný, rozhodovat v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti“ (srv. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2004).

Učitelům, kteří se zamýšlejí nad tím, jak efektivně implementovat výchovu ke zdraví do školních vzdělávacích programů (ŠVP), se může stát velmi dobrým vodítkem publikace A. Wiegerové. Syntetizuje teoretické a empirické přístupy s cílem koncipovat cílový model (kurikulum) zdravotní výchovy pro 1. stupeň ZŠ v rovině obsahové, metodické a organizační.

Monografie je členěna na tři kapitoly. První sleduje zdravotní témata v kurikulu 1. stupně českých a slovenských základních škol. Před prezentací výsledků srovnání kurikulární strategie v kontextu zdravotních témat v dokumentu Milénium v SR a Bílé knize a RVP ZV v ČR autorka vhodně začleňuje názory na pojetí kurikula (v obecné rovině) z odborné literatury. Při rozlišování přístupů v českých a slovenských školách volí adekvátní argumentaci včetně prognostických závěrů. Čtenáře zřejmě zaujmou pozitivní RVP ZV, k nimž autorka řadí integraci, hledání mezioborových souvislostí, vymezení klíčových kompetencí jako určité normy ve vzdělávání, akcent na výsledky vyučování, na praktickou aplikaci. Kriticky se vyjadřuje k dosavadní nedostatečné přípravě učitelů na tvorbu školního kurikula, k extenzi učebních osnov v důsledku integrace učiva, ke „sporným“ postojům učitelů k RVP ZV. Jako problematickou vidí organizaci experimentálního ověřování vzdělávacího programu a následného hodnocení a analýz.

I když se v textu setkáváme s označením „výchova ke zdraví“ (VZ), například v souvislosti se vzdělávacími oblastmi Člověk a zdraví a Člověk a jeho svět z RVP ZV, autorka používá a obhajuje opodstatněnost termínu „zdravotní výchova“. Nesouhlasí s názorem, že zdravotní výchova představuje biologizující pojetí zdraví

a analyzuje její komplexní cíle a úkoly ve vazbě na aktuální koncepci zdraví jako bio-psycho-sociálně-kulturní kvality. Polemizuje se zastánci označení „výchova ke zdraví“, kteří jej zdůvodňují bio-psycho-socio-kulturní determinovaností procesu výchovy, která nachází své zpředmětnění ve „výchově k (pro) něco“ (např. s prof. Libou). Z textu je však zřejmé, že zásadní rozdíly nelze určit, a proto je možné říci, že jde spíš o problém verbální.

A. Wiegerová se přiklání k tomu, aby témata o zdraví byla rozptýlena do všech vyučovacích předmětů, nikoliv v samostatném vyučovacím předmětu. Uvedený problém se v našich podmínkách řeší koncipováním vzdělávacích oblastí a snahou o integraci obsahu učiva. Je však třeba přiznat, že participace všech a působení všude dosud nepřináší patřičný efekt (hlavně na 2. st. ZŠ). Návrh obsahu zdravotní výchovy (ZV) předkládá v následujících oblastech:

1. Zdraví upevňující životospráva.
2. Užívání a zneužívání léků a drog.
3. Sexualita a zdraví.
4. Cvičení pro zdraví.
5. Výchova k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.
6. Sociální aspekty zdraví.
7. Výchova k rodinnému životu.
8. Psychologické aspekty zdraví.
9. Environmentální aspekty zdraví.
10. Péče o osobní zdraví.

V porovnání s jinými autory lze konstatovat shodu v zásadních tématech. Doplňit je možné například primární prevenci ve škole a v rodině, hygienu školní práce a domácí přípravy a pohybový režim, efektivní komunikaci a vyjadřování, volnočasové aktivity aj.

Metodická rovina kurikula ZV je prezentována jako návrh tří základních domén:

1. Vztahy.
2. Péče o sebe.
3. Komunita a prostředí.

Tematické okruhy k jednotlivým doménám ocení zejména učitelé, kteří nyní tvoří školní vzdělávací program (ŠVP). Organizační rovina je spojována s jeho podobou formální a neformální (projekty) se zvláštním zřetelem na kurikulum skryté.

V kapitole Učitelé a ZV jsou prezentovány výsledky výzkumu, dokladující, jak je ZV realizována ve školách, jaká je představa učitelů o jejich cílech a obsahu a co determinuje její aplikaci v systému práce ve škole. Čtenář se seznamuje s překážkami kvalitní ZV, mezi něž náleží nepochopení podstaty ZV, nízké zdravotní vědomí učitelů, nedostatek odborných publikací aj.

Zajímá Vás, co určuje postoje učitelů k problematice zdraví? Dříve, než si přečtete o pozitivnějších zdravotních postojích učitelů v českých školách či o tom, že se nijak neliší postoje učitelů, kteří se zapojují do projektů věnovaných otázkám zdraví, můžete si připomenout, co se skrývá za kategorií zdravotní postoj.

Třetí kapitola je věnována pojmové a empirické analýze tzv. „zdravotních postojů“ učitelů 1. st. ZŠ (175 učitelů z 20 škol z Brna, 212 učitelů z 26 škol z Bratislavy, 52 % škol je zapojeno do některého z projektů či programů zaměřených na podporu zdraví). Názory a postoje ke zdraví a drogám zjišťované dotazníkem a rozhovorem autorka klasifikuje jako tzv. skrytý obsah zdravotní výchovy. Z výsledků výzkumů vyplývá, že učitelé zdravotním tématům nerozumějí, chybí jim cílová a obsahová linie kurikula zdravotní výchovy, systematická pregraduální i postgraduální příprava, včetně tvorby školního kurikula. Učitelé se často neztotožňují s projekty, neangažují se a jejich působení je formální.

Výkladový text je členěn a zvýrazněn 2 schématy, 6 obrázky, 17 tabulkami a 47 grafy – přesvědčivá prezentace údajů usnadňuje percepci závěrů, seznam zkratk a symboly a slovník pojmů umožňuje lepší orientaci v textu. Některé formulace ve slovníku nosných termínů však vyžadují precizaci (např. *podpora zdraví* není usměrňování, *postoj* není regulátor, *prevence* není osvěta, výchova, *zdraví (sexuální)* není sjednocení, *zdravotní kultura* není souhrn ukazatelů, *zdravotní chování* není odraz, ...).

Publikace určená všem, kteří pracují v oblasti podpory zdraví – učitelům a vychovatelům základních škol, pracovníkům poraden, metodických center, vysokoškolským učitelům na učitelských fakultách i tvůrcům kurikulárních dokumentů obsahuje řadu dobře zpracovaných doporučení pro praxi. Z nich mj. vyplývá nezbytnost spolupráce mezi školskými a zdravotními institucemi, neboť jen společná činnost v oblasti podpory zdraví může pomoci k dosažení lepšího zdravotního stavu obyvatel ve stále se měnícím světě plném nejistot a rizik.

Hana Horká

Jůva, V. Dětské muzeum – edukační fenomén pro 21. století.

Brno: Paido, 2004. 264 s. ISBN 80-7315-090-5.

Dětská muzea patří v globálním měřítku k nejdynamičtěji se rozvíjejícím kulturním institucím širokého edukačního, sociálního i relaxačního potenciálu. Toto konstatování je ozvláštněno tím, že platí v kontextu dynamického rozvoje elektronických médií a souběžného oslabování klasických primárních zdrojů učení. Sto let rozvíjející se činnost dětských muzeí se i v našem kulturním kontextu setkává s náležitou odezvou pedagogické obce zejména v obsáhlé, dlouhodobě pečlivě koncipované a vskutku poučené práce Vladimíra Jůvy, který logicky konzistentním pohledem sleduje více než stoletý vývoj specifických muzeí pro děti a mládež.

Autor konstatuje, že chceme-li analyzovat základní rysy dětského muzea, musíme vyjít ze stručné geneze muzea jako takového a zde se pak především zaměřit

na jeho výraznou edukační funkci. Těmto otázkám proto věnuje úvodní kapitolu, v níž je pro další části práce významné závěrečné shrnutí, které ukazuje, že teprve soudobé pojetí muzea ve své podstatě naplňuje antickou koncepci museia jako komplexní vědecké a edukační instituce podílející se na řešení reálných a aktuálních problémů své doby.

Vlastní vznik a globální rozvoj muzeí zaměřených na děti a mládež přibližuje kapitola následující. Popisuje vznik dětských muzeí v USA, rozvoj evropských dětských muzeí i jejich nárůst v dalších zemích světa. Důležitým krokem na emancipační cestě dětských muzeí byl vznik jejich zastřešujících orgánů. V. Jůva se proto zaměřuje vedle významné role Mezinárodní rady muzeí především na vznik jejich vlastních sdružení, kdy se po první, původně jen severoamerické a posléze celosvětové Asociaci dětských muzeí rozvíjí Evropská asociace dětských muzeí a následně v některých zemích i asociace národní. Genetickou část monografie uzavírá analýza vývoje této specifické instituce v našem kontextu, kde autor vedle vybraných historických aspektů přibližuje především současnou vlnu zájmu českých muzeí a galerií o práci s dětmi a mládeží.

Publikace dále analyzuje sociální a teoretická východiska vzniku dětských muzeí, kde zvláště akcentuje právo dětí na vlastní kulturu. Právě v této oblasti se dětská muzea stávají jedním z center při realizaci uvedeného požadavku. Za vědeckou bázi této významné kulturně vzdělávací instituce a přínosného socializačního prvku V. Jůva považuje muzejní pedagogiku, k jejímž aktuálním funkcím patří i otevírání širších horizontů interkulturního a mezigeneračního porozumění, smysluplné prožívání volného času, pomoc na půdě environmentálního vzdělávání a chápání plurality hodnot v kontextu internacionálního pohledu na svět. Nejen muzejní pedagogika může být obohacena výsledky empirických výzkumů dětských muzeí, a proto autor přibližuje některé výzkumy v dětských muzeích a dále naznačuje jejich význam při koncipování a realizaci analyzovaných inovačních kulturních institucí.

Vyústění monografie V. Jůvy tvoří kapitola *Specifičnost edukační činnosti dětských muzeí*. Didaktické aspekty těchto institucí vycházejí především z originálních možností učení v dětském muzeu, které ovlivňují výběr vlastních forem, metod a muzejně didaktických postupů. V závislosti na úrovni ekonomického a technického zázemí dětských muzeí se připravují doprovodné obrazové, písemné a audiovizuální didaktické materiály. Většina dětských muzeí současně pružně zachytila rychlý nástup elektronických médií, která integrují do svých aktivit. Pro dětská muzea byla od jejich vzniku v USA typická úzká kooperace s dalšími edukačními institucemi – především se školami. Nové možnosti vytvářejí dětská muzea také pro rodiny s dětmi, které je – zvláště v USA – často navštěvují a využívají jejich sociálního zázemí. Dětské muzeum současně významně rozšiřuje síť volnočasových institucí, a to se všemi jejich typickými funkcemi. Zvláště v této dimenzi výrazně vystupují do popředí sociální aspekty dětských muzeí. Typické je zde jejich úsilí o přístupnost dětem a mládeži ze znevýhodněného sociokulturního prostředí, jejich snahy o integraci jedinců se specifickými potřebami či jejich začleňování do revitalizačních projektů měst. Specifičnost edukační činnosti dětských muzeí

v neposlední řadě determinují jejich pracovníci a zvláště pak kvalita vzdělávání muzejních pedagogů včetně dobrovolníků.

Recenzovanou publikaci vhodně doplňují rozsáhlé přílohy. Charakteristiky vybraných dětských muzeí naznačují mimořádnou různorodost sledovaných institucí, přehledy o počtech a rozmístění světových dětských muzeí jsou doplněny seznamy asociací dětských muzeí a připomenutím zásadních světových i českých konferencí věnovaných otázkám muzejně pedagogické práce s dětmi a mládeží. Výběr odkazů na webové stránky nejznámějších dětských muzeí ocení čtenáři, kteří využívají tento nový informační zdroj. Závěr celé práce pak tvoří přehled dat z uskutečněného dotazníkového šetření „Česká muzea a galerie pro děti a mládež“ a navržený dotazník výzkumu dětských muzeí.

Monografie Vladimíra Jůvy správně chápe poslání dětských muzeí ve zprostředkování kultury v kontextu místa a času. Je výsledkem dlouhodobého studia na řadě evropských univerzit a spolupráce s renomovanými odborníky zejména střední a západní Evropy. Svým rozsahem, poučeným pohledem a aktualizujícím přístupem lze tuto publikaci přiřadit ke skutečně výjimečným dílům naší muzejní pedagogiky přesahující svým významem rámec české badatelské produkce.

Aleš Sekot

Svatoš, T. Malá didaktika, díl I.

Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, katedra pedagogiky a psychologie: Gaudeamus, 2006, 73 s. ISBN 80-7041-715-3.

Tato vtipně napsaná publikace, jejíž úplný název je Malá didaktika v teorii a praxi pro seminární výuku obecné didaktiky, je určena studentům, kteří se v rámci pregraduálního studia připravují na učitelskou profesi a kteří usilují o aktivní přístup k vyučování. Studentům pedagogických disciplín je nabízen přehled nejmodernějších přístupů, metod, otevřených otázek a potřebných dovedností spojených s jejich aktivním zapojením do řady reálných nácviků, korespondujících s realizací vlastního vyučování. Publikace je psána velmi živě a čtivě, obsahuje příklady, cvičení a logická schémata. Výstižně a velmi zajímavě ji doplňuje multimediální příloha (CD-ROM) s ukázkami komunikačních nácviků verbální a neverbální komunikace, kde autor předkládá kognitivní základy a soudobé přístupy k porozumění komunikačních výměn. Také jsou zde ukázky situačních nácviků role učitele a ukázky simulací fází výuky na pozadí mikrovýuky chemie. Publikace je přehledně rozdělena na tři části, z nichž první můžeme chápat jako teoretickou, druhá obsahuje textové přílohy a třetí má podobu multimediální přílohy (CD).

První část Malé didaktiky je možné považovat za osu tohoto odborného učebního textu. Obsahuje šest nosných témat, která odpovídají na otázky, jak psát sylabus, jak sdělovat, jak pracovat s citáty, jak plánovat výuku, jak nacvičovat vyučování a jak hodnotit výuku. Jsou-li adresáty tohoto textu mírně pokročilí budoucí učitelé základních a středních škol (kterým je podle autora tento text určen),

mohou jim odpovědi na předložené otázky opravdu efektivně pomoci v edukačních situacích a v základní pedagogické orientaci.

Ve druhé části – oddíl Přílohy – jsou námětem samostatných desíti subkapitol pedagogicky a didakticky atraktivní témata, např. Společenské vědy v kostce, Pracovní podmínky učitelů a syndrom vyhoření nebo Aktivní slovesa pro vymezení vzdělávacích cílů. Také je zde zařazen recipační formulář, formulář pro klasickou přípravu na vyučování, formulář prekonceptu vyučování, pozorovací arch atd. Za povšimnutí stojí také zařazení evaluačního dotazníku, který slouží vyučujícím seminářů z obecné didaktiky jako individuální zpětná vazba o úrovni jejich výuky. Zcela mimořádným „tahem“ je uvedení subkapitoly Citáty a myšlenky – morphology. V této části se projevila autorova zkušenost a pedagogické mistrovství, protože zdánlivě bez přímé souvislosti nabízí čtenáři řadu vtipných postřehů, citátů a myšlenek od různých autorů, které svou atraktivitou působí jako promyšlená motivace pro zvládnutí dalšího učebního textu.

Ve třetí části – oddíl Ukázky – je zpracováno 10 videoukázek, realizovaných v rámci seminářů samotnými studenty pod odborným vedením autora publikace. Tyto videoukázky jsou názorné, didakticky cenné a progresivní.

Celý učební text není jen popisem klasických didaktických východisek, ale také úspěšným pokusem o jejich aktualizaci v kontextu pedagogické plurality a moderního didaktického myšlení. Je přehledný a dokládá autorovu znalost terénu, pro který je určen. Studentům v pregraduálním pedagogickém studiu může přinést škálu nových pohledů na učitelské povolání a může být motivací nejen svým obsahem, ale také vysokou formální úrovní zpracování. Na závěr je možné konstatovat, že publikace je fundovaným příspěvkem k problematice seminární výuky obecné didaktiky a inspirativním základem pro odbornou diskusi, který by neměl studentům učitelských disciplín uniknout a který může ocenit také odborná veřejnost. Zároveň si přejme, aby připravovaný 2. díl byl stejně zdařilý.

Jana Škrabánková

Kostrub, D., a kol. Dizajn procesu výučby v materskej škole. Kurikulárne inženieerstvo a pedagogické navrhovanie.

Prešov: Vydavateľstvo Rokus, 2005, 166 s. ISBN 80-89055-56-7.

Autor Dušan Kostrub pôsobí na katedre predškolskej a elementárnej pedagogiky Pedagogickej fakulty University Komenského v Bratislave a zameriava sa predovšetkým na obecnú didaktiku a didaktiku materskej školy. Z toho také plyne, pro ktorou cılovou skupinu je tato publikace určena – pro učitele materských škôl, vychovavateľa a studenty s tímto zamerením, včetne všetch ostatných, ktorí se zajiňujú o problematiku didaktiky a predovšetkým didaktiky materskej školy.

Na úvod této recenze si můžeme pomoci slovy autora, který akcentuje takové trendy v pedagogice, jako je autonomie školy, žáků a učitelů, což je projevem rozvíjení demokratických a humanizačních principů školy včetně takových prvků, jako individualizace, kooperace a diferenciacie vyučování. Každá škola, včetně té

mateřské, „se edukačně (spolu)podílí (jako první škola se svými specifiky) na přípravě nové generace. Je proto žádoucí, aby tato příprava byla kvalitní přípravou osobnosti dítěte v perspektivě utváření svobodných subjektů, odpovědně a aktivně participujících v životě místní, národní a mezinárodní komunity.“

Autor použil v názvu termín „dizajn vyučovacího procesu“, který lze paralelně zaměnit za „návrh vyučovacího procesu“. Jde o proces, při kterém jsou navrhovány a vytvářeny vyučovací situace vhodné pro učení dětí v jistém průniku v čase a prostoru s akcentem na pluralitu. Podle autora jde o vyjádření myšlenky učit se vždy, všude, vším a všemu, a to bez omezení nepružnými organizačními strukturami, jako jsou vyučovací bloky nebo vyučovací hodiny. Je přesvědčen, že dnešní společnost potřebuje samostatné, kompetentní a efektivně pracující jedince, a s přípravou takových lidí je nutné začít již na úrovni mateřské školy.

Publikaci lze rozdělit do tří částí. První část obsahuje teoretická východiska činnosti mateřské školy, druhá se věnuje plánování výuky v mateřské škole, autorem je Dušan Kostrub. Třetí část je zpracována různými autory, nebo kolektivy autorů a jsou v ní obsaženy strategie edukačního programu spolu s několika programovými projekty.

V podtitulu stojí: Kurikulárne inženierstvo a pedagogické navrhovanie. Autor tyto dva pojmy rozlišuje a staví je vedle sebe. Kurikulum podle Skalkové definuje jako rámec pro edukační proces, ve kterém se uplatňují různé teorie a koncepce. Tuto všezahrnující definici kurikula musel použít, protože chce „pedagogické navrhování“ chápat jako podmnožinu kurikula. A také snad proto, aby se nám nepletl tento pojem s pojmem „inženýrská pedagogika“. Pravděpodobně se tento termín příliš v odborných kruzích neujme, stejně jako se neujala autorem pragmaticky uvedená definice kurikula. Ale analogie učitele s inženýrem nebo projektantem není od věci, i když může být pro některé až příliš technického charakteru. Rovněž s poukazem na to, že autor těchto kapitol o kurikulárním inženýrství v úvodu hovoří o utváření osobnosti dítěte ve směru svobodného subjektu a potom jedním dechem použije „inženýrskou“ terminologii, která má daleko blíže k chápání školy jako utváření osobnosti dítěte po vzoru výrobních linek a pásové výroby v továrně. Stejně tak si mohou někteří položit otázku, proč používat nový termín „pedagogické navrhování“, když máme k dispozici jiné, dobře zavedené termíny.

I přes tento malý terminologický problém lze konstatovat, že autor tuto „novou“ terminologii náležitě vysvětluje, logicky a v systému. A je fakt, že každá publikace by měla být odrazem uvažování autora a měla by přinášet nové pohledy na edukační realitu. Což tato kniha naplňuje, na rozdíl od mnohých jiných v tomto oboru. Současně s jasným cílem, tj. jak dosáhnout kvalitnějšího, hodnotnějšího zpracování obsahu edukace tak, aby byl aplikovatelný na podmínky vyučovacího procesu dané skupiny dětí, učitelů příslušné třídy a různých okolností, které musí být předem a včas zohledněné.

V prvních kapitolách se hovoří o didaktické analýze učiva, což je východiskem přípravy učitele. Dále je rozebíráno kurikulum pro mateřskou školu, poměrně dost místa je věnováno vzdělávacímu obsahu v nové koncepci mateřské školy. Velmi zajímavé jsou odpovědi na otázky, proč je pro učitele důležité, aby se zaměřil na

metodikou svého vyučování, a proč je pro učitele důležité, aby se důkladně věnoval přípravě na vyučovací proces. Teoretickou část ukončuje kapitola věnovaná změně pohledu na aktivitu dítěte a učitele ve vyučovacím procesu.

V další části se autor věnuje plánování výuky v závislosti na daných kurikulárních dokumentech. I v těchto kapitolách rád používá terminologii ve spojení s kurikulem, jako jsou „kurikulární plánování“, „kurikulární projekty“, „kurikulární projektování“, „kurikulární programování“ aj. Je faktem, že ve srovnání s polskou odbornou mlouvou se na Slovensku používá termín kurikulum i na místech, kde si v Polsku vystačíme pohodlně s „programem“.

Nezůstává pouze u toho, že ukazuje, jak plánovat výuku, ale vše doplňuje vhodnými příklady projektů a toho, kterých cílů se takovými projekty může dosáhnout, včetně ukázek ročního či týdenního plánu pro konkrétní mateřské školy.

Poslední část publikace začíná tím, jak vytvářet „strategický edukační plán“. Jsou zde zmíněny základní zdroje, ze kterých musí učitel vycházet: poznání jednotlivých stádií vývoje dítěte, poznání dosavadní úrovně vývoje dětí, hodnocení předcházejícího edukačního plánu, celostátní program výchovy a vzdělávání MŠ, zvláštnosti zaměření MŠ, specifika konkrétní školy a třídy, poznání rodinného zázemí dítěte.

V této části jsou zmíněny i základní principy či požadavky na strategický edukační plán:

- Variabilita (výběr z většího počtu variant může vést k volbě skutečně dobrého strategického edukačního plánu).
- Respektování rizikových faktorů (včetně tzv. katastrofického scénáře v případě, že něco nevyjde).
- Postupný způsob zpracovávání (např. začít s plněním takového plánu ve čtvrtky a postupně jej zařazovat častěji).
- Aktualizace (při podstatných změnách faktorů majících vliv na školní edukační kontext).
- Přesná specifikace předpokladů (všechny obecné, specifické a dílčí cíle, aktivity žáka a aktivity učitele).

Současně jsou v této části zařazeny konkrétní projekty práce mateřských škol: Člověk – součást přírody, Žijeme na planetě Zemi, Co se děje u potoka, Každý z nás je jiný, Poznej svoji vlast, Chystáme se na sportovní olympiádu, Otec jako nezbytná součást rodiny, Děti a město.

Recenzovaná práce Dušana Kostruba je nepochybně zajímavou prezentací myšlenek v oblasti strategií plánování edukačních činností mateřských škol v kontextu změn, které probíhají v tzv. nových zemích Evropské unie. Mohou posloužit nejen všem, kteří pracují ve slovenských mateřských školách nebo se na tuto práci připravují. Výhodou této publikace je rovněž skutečnost, že je v ní vyvážený podíl teoretického uvažování na dané téma spolu s praktickou pomocí učitelům při plánování činnosti v mateřské škole.